

Alla berg har en ande

Alla berg har en ande

Varje plats har ett väsen, alla människor har en andedräkt. Den kan vara svår att greppa och slinker lätt ur handen när man vill hålla den kvar och titta nära för att förstå hur den ser ut. Nyvångs slagghög har formats under många års tid, förr rykte det ur toppen. Essensen av en plats är något föränderligt som man måste umgås med länge för att få fatt i. Lite som att varje hem har en unik doft som man känner först när man kommer tillbaka från en resa. Malmö luktar sött, tång och ibland kattmat men hur luktar Åstorps andedräkt?

Att gräva i högen är som att gräva i själen

Vi kom till Åstorps kommun när det fortfarande var lite frostigt om nätterna. Med oss i bagaget hade vi Elsa Graves drama *Påfågeln* som Frida lånat från magasinet på Malmö Stadsbibliotek. Påfågeln gavs ut 1952 och utspelar sig intill Nyvångs slagghög, just där Elsa Grave växte upp.

Tomarps kungsgård låg en blåsig promenad från stugan i Kvidinge där vi skulle bo. Vi gick dit en eftermiddag precis i början. Verksamheten på gården var stängd för dagen. Vi smög runt och imponerades av den strama stenfasaderna, utsikten mot Rönne å och ett filmiskt krokigt päronträd. En vit tupp med röd kam klev fram ur en buske. Sen såg vi den – påfågeln. Han fällde ut sin solfjäderstjärt och bjöd på en dallrande show. Här var ju Åstorps Elsa Grave, vi två, jag är tuppen, jag är påfågeln. Det började skymma när vi uppfyllda av vårt första möte gick hemåt över fälten i blåsten.

Landskapet kom först

Landskapet kom först. Det kom i takt med att isen drog sig undan. Sen kom de första människorna. Deras första tid i Skåne var mycket lång. Man åt ripa, gädda och kärrsköldpadda. Renarna och dvärgbjörken kom före människorna.

Trattbägar-kulturen var Nordens första jordbrukskultur. När övergången från jakt och fiske till odling och boskapsskötsel omskapade kost och matlagning behövdes nya typer av kärl att koka och förvara mat i. Där och då föddes en lerskål, vid i sin mynning och med rundad botten. Formen vittnar om en bordlös tid då få ytor var plana och det låg nära till hands att gräva en liten grop i marken åt sin kruka. Trattbägarfolket levde vid hav, sjöar och större vattendrag, t ex vid Rönne å.

Trattmetoden, eller trattstadiet, är ett sätt att möta en plats. Det kan liknas vid att ha en strutform runt halsen och med den samla upp och ta in allt man möter på sin väg. Det handlar om att för en tid göra sig själv till behållare.

På biblioteket i Kvidinge hittade vi häftet *Rundvandringar Söderåsen* med ett trettiotal skattkarteliknande turer. Vi gick från punkt a till b. Där läste vi nästa beskrivning och tog sikte mot olika stenar, granar, vattendrag eller höjder för att komma till punkt c. Boken hade några år på nacken. En skog kunde ha avverkats, ett kalhygge vuxit upp till lövsly och ett hus som skulle vara rött kunde vara gult. Vårfåglarna sjöng, vitsippknopparna knäcktes och hela tiden hade vi på oss våra trattar.

Landskapet kom först, men det kändes som om vi bara skrapade på ytan av Åstorps kommun. Vi ville komma i kontakt med någon, men hade inte riktigt klart för oss vem eller vilka vi ville träffa och vad vi ville veta, utan följde tips från de vi träffat sist. Det var lite svårt och genant att bestämma möten med människor när vi inte visste vad vi ville dem.

En kommun är ingen ö

Konstnären Lisa Torell skriver om hur plats och form ofrånkomligen är sammanlänkade. Platsen och formen hör ihop på samma sätt som en lillasyster och en storasyster – de bli till i relation till varandra. Den form som gör Åstorps kommun till en plats måste väl vara den tjocka linje som kommungränsen ritar på kartan? För de allra flesta som rör sig i landskapet är den linjen osynlig. Det är bara markägare, lantmätare och vissa ingenjörer som med sitt inre öga kan se strecket när de vandrar eller kör bil.

Var det viktigt att vi höll oss innanför kommungränsen när vi utforskade Åstorp? Det kändes lite som att vi fuskade när vi i en brant backe längs Skåneleden på Söderåsen plötsligt befann oss i Svalövs kommun. Eller när vi besökte Sigurd Lewerentz kyrka i Klippan som stod klar 1966, samma år som gruvan i Nyvång lades ner.

En av de allra sista dagarna av vår vistelse fortsatte vi österut på väg 21. Förbi kattmonumentet, Klippan, Kristianstad och vidare mot Karlskrona och Bergkvara. Vi åt kall lasagne till lunch vid Mörrumsån och lax till kvällsmat i Fridas föräldrars hus i Kalmar. Morgonen därpå körde vi över Ölandsbron till sydöstra sidan där en död knölval flutit i land på kalkstenshällarna. Vi anslöt oss till folkskaran på stranden och blickade ut mot den grå högen av ruttnande däggdjurskött som avtecknade sig mot vårhimlen en bit ut i vattnet. Det här var väl ett fusk om något, tänkte vi på vägen hem till Kvidinge igen. Men kanske det var viktigt att vallfärda till valen? Kanske Åstorp och valen hör ihop? Utgångspunkten och utflykten, att längta bort och att längta hem, öar, kommuner, systrar och konst – allt blir till i relation till något annat.

Påfågeln andedräkt

Frida Peterson & Ingela Ihrman

Åstorps konsthall 29 jan - 29 april, 2022.